



AMITA
PARIKH

SIRKUS-
JUNA

BAZAR

AMITA
PARIKH

SIRKUS-
JUNA

SUOMENTANUT
KAROLIINA TIMONEN

BAZAR



Ensimmäinen painos
Bazar Kustannus
www.bazarkustannus.fi

Englanninkielinen alkuteos *The Circus Train*
Copyright © Amita Parikh, 2022
International Rights Management: Susanna Lea Associates

Suomentanut Karoliina Timonen

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-403-311-4

Taitto Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale
Painettu EU:ssa
Tuoteturvallisuusasioihin liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@bazarkustannus.fi

Rishille, ensimmäiselle joka uskoi

Tässä romaanissa kerrotaan polion sairastamisesta 1930–1950-luvuilla. Kirjan lopussa on kerrottu, mistä kiinnostuneet voivat hakea lisää tietoa poliosta ja sen seurauksista nykyajassa.

Ensivaikutelma johtaa monet harhaan.

— PHAEDRUS

PROLOGI

Toukokuu 1929 – Thessaloniki, Kreikka

”Kaksikymmentäneljä, ehkä neljäkymmentäkahdeksan tuntia.” Tohtori Komninos antoi diagnoosin kuin olisi luke-
nut paperilta sääennusteen tai ratkaisun matemaattiseen
ongelmaan. Hän sujautti stetoskoopin mustaan nahkaiseen
lääkärintlaukkuunsa, jonka napsautti sitten kiinni. Valonsäde
sinkoutui laukun kiiltävästä soljesta poikki huoneen.

”Onko mitään, mitä voin tehdä?” Theo kysyi surun paino
kasvoillaan.

Tohtori Komninos epäröi. Hän tiesi, että Theo eli toiveik-
kuuden ja ihmeiden mielikuvitusmaailmassa. Hänen oli silti
pakko kertoa totuus tämän vaimosta.

”Pelkäänpä että Gian osalta on jo myöhäistä. Kylmä
kääre auttaa sietämään kipua. Tyttäresi sen sijaan...” Tohto-
rin ääni hiipui. Vuosien varrella hän oli oppinut, että vai-
keinta lääkärin työssä oli välttää suurten odotusten luomista.
Oli parempi olla liiankin varovainen.

”Niin?” Theo kysyi.

”Kykenen arvioimaan hänen tulevat haasteensa parem-
min, kunhan kuume on laskenut. Suoraan sanottuna en
odottanut hänen selviävän”, Komninos myönsi ja pinosi

sideharsorullia yöpöydälle. ”Hän on varmaankin itsensä Pyhän Demetrioksen suojeluksessa.”

”Hän jää siis henkiin?”

Tohtori Komninos huokaisi ja ajatteli toimistolla odottavaa paperitöiden sumaa. ”Jos hänen kuumeensa laskee tänä iltana, kuten oletan sen tekevän, niin kyllä, en näe syytä, miksi hän ei selviäisi. Mutta *millaista* hänen elämänsä tulee olemaan...” Tohtori otti laukkunsa ja pakotti itsensä katsomaan Theoa silmiin. ”Sitä on vielä aikaista sanoa. On kuitenkin hyvä muistaa, että näissä tilanteissa odotukset johtavat yleensä pettymyksiin.” Komninos avasi makuuhuoneen oven. ”Tulen huomenna ensi töikseni tarkistamaan tilanteenne”, hän sanoi ja lähti laskeutumaan valkoisiksi rapattuun portaita.

Theo seisoi ikkunassa ja seurasi katseellaan, miten tohtori käveli pitkin Kassandrou-katua kohti itää.

Huoneen nurkassa olevasta kehdosta kuului vain päivän ikäisen vauvan vaimeaa ääntelyä. Theo kiirehti pelokkaana kehdon ääreen. Vauva oli kuitenkin sikeässä unessa pienet sormet kahdeksi tiukaksi nyrkiksi puristuneina. Theo istui helpottuneena vuoteelle, jolla hänen vaimonsa Gia nukkui. Gian kasvot olivat kalpeat loppukevään paahtavan auringon hohteesta huolimatta. Huone oli kiedottu näkymättömään kuumaan vaippaan, vaikka Thessalonikin helteisimmät kuu-kaudet olivat vasta edessä. Theo huomasi, että Gian hengitys kuulosti työläältä mutta tasaiselta.

Kuuden aikaan illalla Theo painoi kylmän kääreen Gian otsalle, ja silloin tämä räpytteli silmänsä auki. Theon sydän hypähti.

”Gia! Kuuletko minua?”

”Missä hän on? Onko hän kunnossa?” Gia kuiskasi kysymyksensä, ja hänen äänensä oli karhea ja kuiva.

Theo nosti tyttövauvan kehdestä ja pidätti hengitystään laskiessaan tämän hitaasti äitinsä syliin. Vauvan silmät olivat yhä ummessa, mutta se avasi suunsa ympyrän muotoiseksi painaessaan lämpimän päänsä äitinsä solisluun alle.

”Helena”, Gia kuiskasi säteillen. ”Annetaan hänelle nimeksi Helena ja kutsumanimeksi Lena.”

Theo kumartui alas ja suuteli hänen otsaansa. ”Saatat vielä toipua. Tohtori Komninos –”

”Minä tiedän, mitä tohtori sanoi.” Gia hymyili. Hän arvosti sitä, että Theo yritti aina kääntää kaiken hyväksi, mutta tällä kertaa se ei riittäisi.

Helena liikahteli hänen sylissään, ja Gia käytti viimeiset vähäiset voimansa kumartuakseen ja suukottaakseen kevyesti tyttärensä otsaa, nenää ja poskia. Äkkiä hänen mielensä tulvahti täyteen asioita, joita hän ei olisi näkemässä – Helenan elämän tärkeitä hetkiä, joita hän ei ehtisi todistaa. Tämäkö oli hinta, joka hänen ja Theon täytyi maksaa menneistä? Viimein kaikista heidän valheistaan oli koitunut jotakin hyvää, ja nyt hän ei saisikaan nähdä Lenan kasvavan.

Hän katsoi Theoa. ”Minä pidin sinun salaisuutesi. Nyt sinun täytyy luvata pitää minun.”

Vastaukseksi Theo keinutti äitiä ja lasta sylissään. Hän ei halunnut päästää irti.

Kahdeksan tuntia myöhemmin oli selvää, että loppu oli lähellä. Theo taisteli vastaan haluaan kömpiä vuoteeseen Gian viereen ja muisti lupauksensa. Hän istui kirjoituspöydän ääreen ja otti puhtaan kirjepaperin. Hän nosti kynän kirjoittaakseen mutta pysähtyi vielä miettimään. Lopulta

hän alkoi kirjoittaa selitystä, joka venyi pitkäksi ja vei ensin kaksi, sitten jo kolme paperiarkkia. Loppua lähestyessään hän pysähtyi kesken lauseen, rypisti arkit ja heitti ne roskakoriin.

Hän katsoi pientä Lenaa, elämänsä uutta valoa. Alle viiden tunnin kuluttua tohtori Komninos palaisi toteamaan Gian kuolleeksi. Sen jälkeen paikalle saapuisi imettäjä, joka näyttäisi Theolle, miten maidon lämpötila tuli testata pudottamalla pisara ranteen sisäsyrrälle, kertoisi mitä tehdä, kun Lenan vaippa pitäisi vaihtaa, näyttäisi miten vauvan jalkoja hierotaan erityisellä aprikoosiöljyllä ja miten hikinäppyjä hoidetaan viileillä hauteilla.

Ensin Theon piti kuitenkin sulkea ovi menneisyyteen. Hän otti uuden paperiarkin ja alkoi kirjoittaa. Tällä kertaa hän meni suoraan asiaan.

En voi olla kanssasi. Minun täytyy ajatella tyttöä. Minä pyydän. Älä ota enää yhteyttä.

OSA I

Tarkoitukseni on viihdyttää ja hämmentää.

En koskaan huijaisi teitä.

— HOWARD THURSTON

L u k u 1

Syyskuu 1938 – Lontoo, Englanti

”Kuinkahan monta siellä on?”

”Onkohan siellä se yksi komea?”

”Tietenkin juuri sinä, Suze, mietit tuota!”

Lena Papadopoulos katsoi kahta edessään seisovaa tyttöä. He olivat ahtautuneet käytävän päähän ja yrittivät parhaansa mukaan kuikuilla, mitä Horacen, sirkustirehtöörin, toimitossa tapahtui.

Laura, joka oli akrobaatti Brightonista, veti pitkät vaaleat hiuksensa poninhännälle ja kyykistyi pehmeälle siniselle matolle. Hän oli Horacen käyttämän nimityksen mukaan sirkuskameleontti, jolla oli harvinainen kyky suoriutua mistä tahansa ohjelmanumerosta – ilma-akrobatiasta, trapetsista, notkeusesityksestä – ilman varoitusaikaa.

”Ehkä voin nähdä jotakin täältä.” Hän laskeutui päinmakuulle, levitti raajansa ja asetti leukansa oven alla olevaan pieneen rakoon, jossa matto loppui ja toimistoaulan marmori-laatat alkoivat. Lena ajatteli, että Laura näytti kuin tyylikkäältä väärin päin olevalta meritähdeltä.

”Äh, nouse ylös! Tämä on turhaa”, Suze voihkaisi, ja hänen punaiset korkkiruuvikiharansa pomppivat kasvojen

ympärillä. Hän oli kotoisin Dublinista, liittynyt sirkukseen vuosi sitten ja harjoitteli nyt tullakseen vesiballerinaksi. Hän keikautti lanteitaan, pudisteli nukkaa voimisteluasustaan ja katsoi Lauraa. ”Haastan sinut menemään sinne.”

”Ei, kiitos.”

”Mene nyt.”

”En.” Laura kurotti kapeat käsivartensa pään päälle ja taivutti rintakehäänsä eteenpäin.

Suze nyrpisti nenäänsä ja potkiskeli käytävän jalkalistoja. Kirkkaanvihreiden silmien ilkikurinen katse kiersi ympäri, kunnes kiinnittyi Lenaan.

”No mutta hei, Lena. En huomannutkaan sinua.”

Lena punastui. ”Hei”, hän vinkaisi ja siirtyi tunnustellen lähemmäs. Suze alkoi hymyillä leveästi.

”Haluaisitko pelata peliä?” Hän osoitti kohti Horacen toimistoa. ”Jos menet tuonne ja käyt katsomassa, onko siellä yksi komea poika, annan sinulle shillingin.”

”Suze”, Laura varoitti.

”Haluan pelata”, Lena vastasi kiittolisena siitä, että hänet huomioitiin.

Suze hymyili tyytyväisen näköisenä ja nyökkäsi kohti toimistoa. ”Hetimit kun olet valmis.”

Lena veti syvään henkeä ja lähti etenemään. Kun hän siirtyi matolta sileälle marmorille, hänen vatsaansa kouraisi ja hän kielsi itseään epäonnistumasta. Tämä oli hänen mahdollisuutensa päästä osaksi Suzen ystäväpiiriä. Kaikki rakastivat Suzea. Tämä oli kuin hohtavan säkenöivä, punainen tulikärpänen, jonka magneettinen olemus veti puoleensa sekä poikien että tyttöjen huomion. Kun Lena kelasi kohti tammipuisia pariovia, hän kuvitteli, millaista olisi istua

aterioilla Suzen vieressä, kun muut lapset taistelisivat sadakseen puhua hänen kanssaan.

Horacen toimisto oli kokonaan omassa vaunussaan, joka näytti juuri siltä, miltä varakkaan viihdemogulin vaunun saattoi odottaakin näyttävän. Ovien kummallakin puolella oli valtavat kohdevalot, jotka varmistivat, että Horace oli aina huomion keskipisteenä astuessaan sisään tai ulos vaunustaan. Rivi pieniä käsinmaalattuja sinisiä ja kultaisia laattoja reunusti aulan seiniä. Sen keskellä seisoj upea, laadukkaimmasta posliinista valmistettu Ming-maljakko kivisellä jalustallaan. Lattian marmori oli tuotu italialaiselta louhokselta, ja ovien eteen oli taiteiltu mosaiikkilaatoilla Horacen nimekirjaintunnus.

Lena pysähtyi ovien eteen ja asettui istumaan siten, että pystyi kurkistamaan suoraan sisään avaimenreiästä, joka oli samalla korkeudella kuin hänen silmänsä.

”No?” Suze kuiskasi äänekkäästi.

Lena siristi silmiään ja työnsi messinkisestä ovenkolkuttimesta roikkuvan sinisen samettitupsun pois tieltä. Hän näki kaksi nuorta tyttöä, pojan joka näytti hiukan häntä itseään vanhemmalta, ryhmän vanhempia poikia, jotka olivat varmaankin teini-ikäisiä, muutamia aikuisia, jokusia lapsia sekä äidin, joka hytkytteli vauvaa sylissään.

”Taidan nähdä hänet. Pitkä, mustat hiukset? Mukanaan jonglöörauspallot?”

”Juuri hän!” Suze nyökytteli pontevasti. ”Mitä hän sanoo?”

Lena painoi korvansa avaimenreikää vasten ja yritti kuunnella. Odottaessaan hän mietti myöhemmin samana päivänä teltassa järjestettävää aloitusillallista, joka polkaisisi käyntiin Ihmeiden Maailma -kiertueen. Joka vuosi ennen

kiertueen alkamista Horace järjesti ylelliset kestit suuressa illallissalissa. Ihmeiden Maailma -kiertueelle pääsivät mukaan vain harvat ja valitut, ja Horace piti huolen, ettei kuiluissa säästely. Edellisen vuoden illallisten teema oli ollut *Liisan seikkailut ihmemaassa*, ja siellä oli tarjoiltu esimerkiksi valekilpikonnakeittoa, upeita jäätelökakkuja kaiken muotoisina ja kokoisina sekä samppanjaa lasista, joihin oli kiinnitetty pieniä ”Juo minut” -lappuja. Aterioinnin jälkeen kaikki olivat levittäytyneet teltan ulkopuolelle pelaamaan krokettia flamingoa muistuttavilla puumailoilla ja juoksentelemaan sokkeloon, joka oli koristeltu valkoisilla ruusupensaille ja niiden joukossa hohtavilla punaisilla kukinnoilla. Tämän vuoden teemana oli venäläinen klassikkosatu *Tulilintu*, ja Lena malttoi tuskin odottaa iltaa muistellessaan kuohkeita blinejä, joita oli nähnyt Marion aiemmin paistavan keittiössä ja pinoavan muhkeiksi torneiksi.

”Ehkä tosiaan pidän yhdestä heistä. Mitä siitä?”

Lena keskittyi taas tehtäväänsä ja pinnisteli saadakseen selvää puheesta. Uudet sirkuslaiset olivat kuitenkin vaihtaneet toimistossa paikkoja eikä hän kuullut kunnolla mitään, joten hän päätti mieluummin katsoa ja yrittää lukea huulilta.

”Muistatko sen Jamien? Mihin sotkuun silloin ajauduitkaan!” Laura sanoi moittien. ”Tarkoitan vain, ettet varmasti halua toistaa –”

Yhtäkkiä Lena vetäytyi taaksepäin. ”Nopeasti! Ne tulevat!”

Suze ja Laura sinkoutuivat Lenan luota salamana kohti käytävän raskaita sinisiä samettiverhoja. Vasta kun he olivat päässeet verhojen suojaan Laura katsoi taakseen ja tajusi,

mitä he olivat tehneet. Hänen kasvonsa valahtivat, kun hän näki Lenan yrittävän raivoisasti siirtää tuoliaan oville.

”Lena! Maljakko!” Laura nyökkäsi kohti jalustaa.

Lena käänsi päätään ja näki maljakon. Se ei kätkeys häntä kokonaan, mutta ei hänellä ollut muitakaan vaihtoehtoja.

”Laura!” Suze kuiskasi kovaan ääneen paksujen laskosten takaa. ”Unohda hänet!”

Paikaltaan toimistoaulasta, täysin näkyviltä, Lena huomasi säälin Lauran kasvoilla, kun heidän katseensa kohtasivat.

Olen pahoillani, Laura kuiskasi äänettömästi ennen kuin sukelsi verhojen taakse niin nopeasti ja sulavasti, ettei Lena koskaan kykenisi samaan.

Lena ravisti päätään ja yritti liikkua päästäkseen maljakon luo, mutta oikea pyörä vaikutti juuttuneen kiinni.

”Nyt hei”, hän mutisi ja kumartui nähdäkseen, mikä oli vialla. ”Mikset liiku?” Sitten hän huomasi, että kahden lattialaatan välissä oli pieni uurre, johon tuoli oli juuttunut.

”Lena!” Lauran ääni kaikui käytävää pitkin, ja kun Lena nosti katseensa, hän näki Horacen oven kullanhoidon nupin kääntyvän. Aika ja ideat olivat lopussa, joten Lena suoristi selkänsä ja työnsi mahdollisimman kovaa. *Hyvä!* hän sanoi itselleen. *Jos vain ehdin pois aulasta*, hän ajatteli. *Noin juuri. Hyvin menee.* Hän vilkaisi nopeasti oville. Horace oli avannut ne mutta perääntyi ulos selkään edellä. Lena tarvitsisi enää muutaman sekunnin.

”Kuten sanoin, illallinen alkaa –”

Räiskis.

Horace keskeytti äkillisesti puheensa, ja uusien sirkuslaisten pelästyneet huudahdukset täyttivät aulan. Lena oli noin metrin päässä heistä ja puristi silmänsä kiinni. Kun hän

uskaltautui viimein taas avaamaan ne, hänen sydäntään kouraisi. Ympäri lattiaa lojui sinistä ja valkoista posliinia pienen pieninä pirstaleina.

”Lena!” Horace mylvähti. ”Mitä sinä oikein menit tekemään?”

Sivusilmällä Lena näki Suzen punaisten hiustenlatvojen katoavan verhojen taakse. ”Se oli vahinko”, hän sanoi ja pakotti itsensä katsomaan Horacea.

Horace oli maassa polvillaan ja keräsi edessään olevia satoja maljakon palasia. ”Tiedätkö yhtään, kuinka paljon tämä maksoi?”

”Anteeksi”, Lena kuiskasi ja toivoi, että voisi vajota maan alle. Hän tiesi, ettei tämä ollut se ensivaikutelma, jonka Horace halusi uusille esiintyjille antaa. Ja tosiaankin: kymmenkunta Horacen toimistossa ollutta ihmistä tuijotti nyt vaivantuneena Lenaa.

”Mikä hänellä on?” Yksi nuorista tytöistä osoitti Lenaa.

Horace nousi suurella vaivalla ylös lattialta ja pudisteli posliinipölyä yönsinisestä mittatilauspuvuntakistaan. ”Tiedoksi kaikille, tässä on Lena, kuuluisan taikurimme Theo Papadopoulosin tytär.”

Lena nyökkäsi ja toivoi, että Horace antaisi hänen mennä. Hän tiesi, mitä pian seuraisi – ja aivan oikein, kysymys kaajahti ilmoille heti.

”Mitä hänelle on tapahtunut? Ei kai hän ole loukkaantunut täällä sirkuksessa?” Nuori mies, jonka Lena otaksui olkalaukussa kiiltelevien terien perusteella olevan veitsenheittäjä, silmäili häntä epäluuloisesti.

”Ei tietenkään”, Horace kiirehti vastaamaan. ”Meillä täällä Beddingtonin ja Sterlingin Ihmeiden Maailmassa

noudatetaan mitä korkeimpia turvallisuusstandardeja. Lähes vuosikymmenen kestäneen toimintamme aikana yksikään esiintyjämme ei ole joutunut väistymään pitkäkestoisen loukkaantumisen takia. Pienet venähdykset ja satunnaiset murtumat ovat toki erottamaton osa tätä alaa. Mutta Lena”, hän jatkoi ja osoitti Lenaa kuin tämä olisi ollut näyttelyesine museossa, ”surullista kyllä syntyi tuollaisena.”

”Hyvänen aika”, yksi naisista kuiskasi.

”Siitä huolimatta on meidän onnemme, että hän on mukana seurueessa”, Horace sanoi ääni teeskenneltyä huolenpitoa tihkuen. Lena nielaisi. Hän ei pelännyt Horacea, mutta hänestä oli aina tuntunut, että tämä näki hänet loputtomana kulueränä, josta piti huolehtia vain Lenan isän tyytyväisyyden takaamiseksi. ”Pahoittelen tätä aiheutunutta häiriötä. Vaunujen numerot on merkitty avaimenperiinne. Olkaa hyvät ja asettukaa taloksi. Ja mitä sinuun tulee”, Horace kääntyi Lenan puoleen ja katsoi tätä halveksuen, ”luotan että onnistut olemaan aiheuttamatta enempää vahinkoa ennen illan juhlallisuuksien päättymistä.”

Lena nyökkäsi ja pyöritti tuolinsa pois vaivautumatta katsomaan taakseen kohti esiintyjien joukkoa, joka jäi tuijottamaan hänen jälkeensä.

”Mihin aikaan luulet sen loppuvan?” Lena kysyi. Oli kulunut muutama tunti, ja hänen kotiopettajattarensa, Clara Smith, oli juuri letittänyt hänen hiuksensa ja sitoi nyt lettien päihin yönsinistä nauhaa.

”Miksi haluat tietää?”

Lena osoitti yöpöydällään olevaa kirjaa. ”Olen siinä kohdassa, jossa Liisa tapaa Irvikissan!”

ILLUSIONISTIN TYTTÄREN IHMEELLINEN ELÄMÄ

Taikurin tytär Lena Papadopoulos ei usko taikuuteen. Hän on varttunut kiertävän sirkuksen huomassa ja katselee kulisseista häikäisevää showta, joka on täynnä taituruutta ja magiaa. Pyörätuolilla liikkuva Lena on silmänkääntötemppujen sijaan kiinnostunut lääketieteestä ja sen tuomista mahdollisuuksista. Voisiko hän vielä joskus kävellä omin jaloin?

1930-luvun loppu enteilee sotaa. Eräänä talvisena iltana tapahtuu jotain odottamatonta: sirkusjunasta löytyy salamatkustaja, nuori poika ryysyisissä vaatteissa. Hänellä on taskussaan saksalainen passi, johon on leimattu suuri punainen J-kirjain. Pojan nimi on Alexandre. Nuoret ystäväystyvät, ja lahjakas Alexandre saa jäädä sirkukseen taikurin oppipojaksi. Opiteut taidot tulevat tarpeen myöhemmin, kun kyseessä on taistelu henkiin jäämisestä.

Amita Parikhin esikoisromaani *Sirkusjuna* on henkeäsalpaava matka halki sotaa käyvän Euroopan. Se kysyy, voiko pahuudenkin keskellä säilyttää uskon ihmeisiin.

ISBN 978-952-403-311-4

